

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Uitleg bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende. Voorwaarde die toezicht op naleving andere voorwaarden mogelijk moet maken niet voldoende precies geformuleerd

Voorde, J.M. ten

Citation

Voorde, J. M. ten. (2022). Uitleg bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende. Voorwaarde die toezicht op naleving andere voorwaarden mogelijk moet maken niet voldoende precies geformuleerd. *Nederlandse Jurisprudentie*, 2022(34/35/36), 4537-4540. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3463904>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3463904>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Uitleg bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende. Voorwaarde die toezicht op naleving andere voorwaarden mogelijk moet maken n...

HR 31-05-2022, ECLI:NL:HR:2022:807, m.nt. J.M. ten Voorde

Instantie

Hoge Raad (Strafkamer)

Datum

31 mei 2022

Magistraten

Mrs. J. de Hullu, Y. Buruma, M.J. Borgers, J.C.A.M. Claassens, T. Kooijmans

Zaaknummer

20/04188

Conclusie

P-G mr. F.W. Bleichrodt

Noot

J.M. ten Voorde

Folio weergave

[Download gedrukte versie \(PDF\)](#)

JCDI

JCDI:ADS659526:1

Vakgebied(en)

Materieel strafrecht / Delicten Wetboek van Strafrecht

Materieel strafrecht / Sancties

Brondocumenten

ECLI:NL:HR:2022:807, Uitspraak, Hoge Raad (Strafkamer), 31-05-2022

ECLI:NL:PHR:2022:170, Conclusie, Hoge Raad (Advocaat-Generaal), 22-02-2022

Beroepschrift, Hoge Raad, 22-06-2021

Wetingang

Art. 6:3:14 lid 1 en 3 Sv; art. 14c lid 1, 2, 3 en 6, art. 14c lid 2 onder 14 Sr; art. 14c lid 2 onder 5 (oud) Sr

Essentie

Hoge Raad geeft uitleg aan bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende als bedoeld in art. 14c, lid 2 onder 14 (onder 5 (oud)) Sr. Daaronder vallen voorwaarden ter bevordering van voorkoming van recidive en voorwaarden voor maatschappelijk betamelijk gedrag naar aanleiding van het begane strafbare feit. De opgelegde voorwaarde die ertoe strekt toezicht op de andere voorwaarden mogelijk te maken is onvoldoende precies geformuleerd.

Samenvatting

De Hoge Raad herhaalt relevante overwegingen uit HR 7 juli 2020, NJ 2020/410 en HR 6 oktober 2015, NJ 2015/431, inhoudende onder meer dat het bij een bijzondere voorwaarde als bedoeld in art. 14c lid 2 onder 5 (oud) Sr gaat om voorwaarden die strekken ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit het oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht.

De Hoge Raad merkt op dat art. 14c lid 2 onder 14 Sr de rechter de mogelijkheid biedt om bepaalde gedragsvoorwaarden te stellen. Onder 'voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde' moeten worden verstaan voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde. Bij 'voorwaarden die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid is gehouden moet worden geacht' gaat het om voorwaarden die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezenverklaarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is.

De regelingen van art. 14c lid 3 onder b Sr (aan een bijzondere voorwaarde is van rechtswege de voorwaarde verbonden dat de veroordeelde medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht) en art. 6:3:14 Sv (voorschriften en bevoegdheden

over toezicht op de naleving van de voorwaarden) staan er niet aan in de weg dat een gedragsvoorwaarde wordt gesteld die een gedraging van een veroordeelde betreft en die ertoe strekt het toezicht op een andere bijzondere voorwaarde mogelijk te maken of te bevorderen. Het moet dan gaan om een voldoende precies geformuleerd gedragsvoorschrift, dat niet verder mag strekken dan voor dat toezicht noodzakelijk is (vgl. HR 28 september 2021, NJ 2022/9).

De door het hof gestelde bijzondere voorwaarde voldoet niet aan deze eisen en is in strijd met art. 14c lid 2 onder 5 (oud) Sr. Hoewel het hof voldoende duidelijk tot uitdrukking heeft gebracht dat deze bijzondere voorwaarde het toezicht op de naleving van andere bijzondere voorwaarden beoogt te regelen, blijkt uit de voorwaarde immers niet op welke wijze de controles van de gegevensdragers mogen worden uitgevoerd en hoe is gewaarborgd dat de persoonlijke levenssfeer van de verdachte daarbij niet verdergaand wordt beperkt dan nodig is voor het beoogde toezicht.

Partij(en)

Arrest op het beroep in cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 2 december 2020, nummer 21-006374-17, in de strafzaak tegen [verdachte], adv.: mr. A.C. Huisman, te Deventer.

Voorgaande uitspraak

Cassatiemiddel:

Middel zie 2.1; (red.).

Conclusie

Conclusie P-G mr. F.W. Bleichrodt:

Het cassatieberoep

1.

Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Leeuwarden, heeft bij arrest van 2 december 2020 het vonnis van de rechtbank Overijssel van 29 oktober 2013 in de strafzaak van de verdachte bevestigd, met uitzondering van de strafoplegging. Bij dat vonnis is de verdachte veroordeeld wegens “een gegevensdrager bevattende een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken, of schijnbaar is betrokken, in bezit hebben, meermalen gepleegd en een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken, of schijnbaar is betrokken, vervaardigen, meermalen gepleegd”, alsmede “met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen plegen, meermalen gepleegd”. Na gedeeltelijke vernietiging van dit vonnis heeft het hof aan de verdachte een gevangenisstraf opgelegd voor de duur van dertig maanden, waarvan vijftien maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren, met aftrek als bedoeld in art. 27 Sr. Het hof heeft daarbij de bijzondere voorwaarden gesteld, zoals in het arrest omschreven. Het hof heeft verder twee schadevergoedingsmaatregelen opgelegd.

2.

Het cassatieberoep is ingesteld namens de verdachte. A.C. Huisman, advocaat te Deventer, heeft een middel van cassatie voorgesteld.

Het procesverloop

3.

De voorliggende zaak is eerder in cassatie aan de orde geweest. Het hof had het vonnis van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Leeuwarden, van 29 oktober 2013 bij arrest van 25 augustus 2014 bevestigd met aanvulling van de gronden. Bij arrest van 23 februari 2016 heeft de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2016:302) het arrest van het hof vernietigd, maar uitsluitend wat betreft de strafoplegging, de schadevergoedingsmaatregel daaronder begrepen. De grond voor cassatie was erin gelegen dat de gestelde bijzondere voorwaarde dat de verdachte gedurende de proeftijd zal meewerken aan politiecontroles van zijn computer(s) en andere apparatuur waarop afbeeldingen (kunnen) zijn opgeslagen niet is aan te merken als een voorwaarde als bedoeld in art. 14c tweede lid 2 onder 5°, (oud) Sr (thans art. 14c, tweede lid onder 14°, Sr).

4.

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 2 december 2020 dat is gewezen nadat het arrest van dat hof van 25 augustus 2014 door de Hoge Raad gedeeltelijk was vernietigd.

Het middel

5.

Het middel, bezien in het licht van de toelichting, bevat drie deelklachten. De eerste deelklacht houdt in dat de gestelde bijzondere voorwaarde onvoldoende precieze gedragsvoorschriften formuleert. Als tweede deelklacht wordt aangevoerd dat het hof bij de formulering van de medewerkingsverplichting niet de noodzakelijke beperkingen heeft aangebracht die uit de rechtspraak van de Hoge Raad voortvloeien. De derde deelklacht houdt in dat de bijzondere voorwaarde onvoldoende is gemotiveerd, mede in aanmerking genomen het ruime tijdsverloop tussen de bewezen verklaarde feiten en de strafoplegging in het bestreden arrest.

De uitspraak van het hof en een namens de verdachte gevoerd verweer

6.

Het hof heeft de volgende bijzondere voorwaarden gesteld en ten aanzien van (de medewerking aan) het toezicht het volgende overwogen:

“Stelt als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde:

- wordt verplicht om zich te onthouden van:
 - (a) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen en
 - (b) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd.
- Ten behoeve van de naleving van deze verplichtingen is veroordeelde verder verplicht zijn medewerking te verlenen aan het steekproefsgewijs laten controleren van zijn digitale gegevensdragers. De reclassering bepaalt in welke gevallen, op welke manier, door wie en wanneer de feitelijke controle plaatsvindt. Die medewerking dient uit het volgende te bestaan:
- veroordeelde moet maximaal tweemaal per jaar in het kader van die controle aan de reclassering en eventueel door de reclassering uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot zijn woning;
 - veroordeelde moet dan op verzoek van de reclassering al zijn digitale gegevensdragers ter beschikking stellen dan wel overhandigen aan de reclasserings- of politiemedewerkers;
 - veroordeelde moet de reclassering dan wel de door hen uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot alle aanwezige digitale gegevensdragers, bijvoorbeeld door het geven van de benodigde wachtwoorden.

Geeft opdracht aan de reclassering tot het houden van toezicht op de naleving van voormelde bijzondere voorwaarde en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden.”

7.

Het hof heeft de aan de verdachte opgelegde straf, voor zover voor de bespreking van het middel relevant, als volgt gemotiveerd:

“Oplegging van straf en maatregel

De hierna te melden strafoplegging is in overeenstemming met de aard en de ernst van het bewezenverklaarde en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon van verdachte, zoals van een en ander bij het onderzoek ter terechtzitting is gebleken.

Verdachte heeft zijn buurmeisje (...) van haar achtste tot haar dertiende levensjaar herhaaldelijk seksueel misbruikt. De seksuele handelingen hebben plaatsgevonden in de opeenvolgende woonplaatsen/woningen van verdachte. Het meisje kwam regelmatig bij hem over de vloer, omdat verdachte in de eerste woning een buurman was en een vriend van de familie van het slachtoffer. Verdachte heeft aldus ernstig misbruik gemaakt van de kwetsbaarheid en beïnvloedbaarheid van een jeugdige, de lichamelijke integriteit van het meisje op grove wijze geschonden en het door de familie van het slachtoffer in hem gestelde vertrouwen zeer ernstig geschonden.

Voorts heeft verdachte een groot aantal kinderpornografische afbeeldingen in zijn bezit gehad en daarmee bijgedragen aan de instandhouding van een markt waarop dergelijk verwerpelijk en voor jeugdigen schadelijk materiaal wordt aangeboden. Het mag als algemeen bekend worden verondersteld dat kinderen door genoemd misbruik lichamelijke en psychische schade kunnen oplopen, hetgeen ook vele jaren later nog diepe sporen nalaat. Uit het onderzoek van de bij verdachte inbeslaggenomen gegevensdragers blijkt dat 70 procent van de kinderpornografische afbeeldingen minderjarigen onder de

12 jaar betreft. Het hof rekent dit de verdachte aan.

Verdachte heeft bovendien ook zelf kinderporno vervaardigd met afbeeldingen van jonge meisjes van wie de ouders vertrouwden dat zij bij hem veilig zouden zijn. Ook daarmee heeft hij een ernstige inbreuk gemaakt op de lichamelijke en geestelijke integriteit en de eerbaarheid van de slachtoffers.

(...)

Het hof acht, alles afwegende, in beginsel een gevangenisstraf voor de duur van 30 maanden, waarvan 10 maanden voorwaardelijk passend en geboden. Gelet op de geconstateerde overschrijding van de redelijke termijn zal van de op te leggen straf een groter deel voorwaardelijk worden opgelegd, hetgeen resulteert in een gevangenisstraf voor de duur van 30 maanden, waarvan 15 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren. Het hof heeft hierbij tevens acht geslagen op de ouderdom van de bewezenverklarde feiten. Aan het voorwaardelijke deel van de op te leggen gevangenisstraf zal een bijzondere voorwaarde worden gekoppeld op hierna te melden wijze.”

8.

Uit het proces-verbaal van de terechtzitting van het hof van 18 november 2020 blijkt dat de raadsman van de verdachte aldaar onder meer het volgende heeft aangevoerd:

“De gezondheid van cliënt is slechter geworden. Hij is inmiddels verhuisd naar een aangepaste woning. Cliënt heeft obesitas. Hij weegt 180 kilo. Hij kan zijn huis nauwelijks verlaten en verplaatst zich met een rollator. Het is mij niet meer gelukt om een doktersverklaring te vragen.

Het verbaast mij niet dat cliënt de woning niet meer uitkomt. Ik heb gezien dat hij steeds dikker werd. Eerder heeft cliënt een tia gehad en daarvan ervaart hij regelmatig de consequenties. Hij heeft problemen met zijn geheugen en vindt het lastig om woorden te vinden.

(...)

De opgelegde gevangenisstraf van 30 maanden waarvan 10 maanden voorwaardelijk vindt cliënt te veel. Een werkstraf ligt meer in de rede met daarnaast een deels voorwaardelijke gevangenisstraf.

Momenteel zijn er bij cliënt lichamelijke beperkingen om een werkstraf uit te voeren maar cliënt wil wel zijn best doen.

Gelet op het enorme tijdsverloop lijkt het mij niet nodig om te controleren bij iemand die zijn woning niet meer uitkomt en eigenlijk geen contact met de buitenwereld meer heeft.”

De bespreking van het middel

9.

Het middel geeft mij aanleiding iets langer stil te staan bij de mogelijkheid bijzondere voorwaarden aan een voorwaardelijke veroordeling te verbinden.

‘Voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende’

10.

De oplegging van een voorwaardelijke straf geschiedt onder de algemene voorwaarde dat de veroordeelde zich voor het einde van de proeftijd niet schuldig maakt aan een strafbaar feit (art. 14, eerste lid, Sr). Daarnaast kunnen bijzondere voorwaarden worden gesteld (art. 14c, tweede lid, Sr). Daartoe behoort de categorie ‘andere voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende’ (art. 14c, tweede lid, onder 14, Sr). Deze zogenoemde gedragsvoorwaarde is al sinds de invoering van de voorwaardelijke veroordeling in 1915 in het wetboek opgenomen. In de oorspronkelijke regeling was daarnaast slechts één andere bijzondere voorwaarde afzonderlijk gerubriceerd, te weten de voorwaarde strekkende tot schadevergoeding. Schadevergoeding werd in mindere mate dan andere bijzondere voorwaarden aangemerkt als een middel om recidive te voorkomen en meer als een randvoorwaarde voor de toepassing van de voorwaardelijke veroordeling.^[1]

11.

De gedragsvoorwaarde en de algemene voorwaarde staan in een logische verhouding tot elkaar: met de bijzondere voorwaarde tracht de rechter het gedrag van de veroordeelde dusdanig te beïnvloeden, dat de kans wordt vergroot dat deze de algemene voorwaarde, dat hij zich niet schuldig maakt aan een strafbaar feit, naleeft. De veroordeelde zou actief moeten meewerken aan zijn ‘verbetering’, die strafbaar gedrag zou tegengaan. Volgens de memorie van toelichting zou sprake moeten zijn van een ‘krachtige zedelijke beïnvloeding’.^[2] Deze terminologie past in het toenmalige tijdsgewricht. Dat geldt ook voor voorwaarden die korte tijd na de invoering werden gesteld, zoals de voorwaarde dat de veroordeelde zal breken met zijn vrienden en de voorwaarde dat de veroordeelde haar moeder in het huishouden behulpzaam zal zijn en zich zal onthouden van elke niet door haar ouders goedgekeurde omgang met mannen of jongens.^[3] De voorwaarden hadden niet zelden een bevoogdend karakter en grepen soms diep in het leven van de veroordeelde in. In een duidelijke normering heeft de wetgever niet voorzien. Uit de tekst van de wet (‘het gedrag van de veroordeelde betreffende’) vloeit slechts voort dat de naleving van de voorwaarde uitsluitend in handen van de veroordeelde moet liggen.^[4]

12.

In 1926 gaf de Hoge Raad een uitleg aan 'andere voorwaarden het gedrag van de veroordeelde betreffende'. Daaronder moesten volgens de Hoge Raad worden verstaan 'voorschriften betreffende zijn handel en wandel te huis en in de samenleving, zijn wijze van leven'.^[5] Voorwaarden zouden in 'een berispelijk leven' verbetering kunnen brengen. In latere arresten worden ook voorwaarden die de strekking hebben 'het maatschappelijk betamend gedrag van den veroordeelde te bevorderen' geschaard onder voorwaarden 'het gedrag van de veroordeelde betreffende'.^[6] In zijn arrest van 25 juni 1963, *NJ* 1964/311 overweegt de Hoge Raad dat de in die zaak gestelde bijzondere voorwaarde niet het gedrag van de veroordeelde betrof in de zin van art. 14c, tweede lid, (oud) Sr, omdat deze noch de levenswandel van de veroordeelde betrof noch een gedraging waartoe de veroordeelde uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkeit gehouden moest worden geacht.^[7] Daaruit volgt dat de formulering uit het arrest van 1926 is samengebaldd tot 'levenswandel' en dat daarnaast sprake kan zijn van een gedragsvoorwaarde als deze ertoe strekt de maatschappelijke betamelijkeit te bevorderen.

13.

In 1968 zette de Hoge Raad de volgende stap in de rechtspraak over de gedragsvoorwaarde. De Hoge Raad oordeelt over een voorwaarde dat de veroordeelde Nederland zal verlaten en daarin binnen de proeftijd niet zal terugkeren dat "deze voorwaarde niet valt aan te merken als strekkende ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde noch te betreffen een gedraging waartoe de veroordeelde uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkeit gehouden moet worden geacht en is dus niet een voorwaarde betreffende het gedrag van de veroordeelde als bedoeld in art. 14c Sr".^[8] Deze lijn in de rechtspraak is nog steeds geldend recht. De omstandigheid dat veel bijzondere voorwaarden sinds 2012 afzonderlijk in art. 14c, tweede lid, Sr zijn opgenomen, heeft hierin geen verandering gebracht.^[9] Zo overweegt de Hoge Raad in zijn arrest van 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1215, *NJ* 2020/410 onder verwijzing naar het arrest uit 1968 dat als voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende, kunnen worden aangemerkt voorwaarden die strekken ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkeit gehouden moet worden geacht.^[10]

14.

Aan het voorgaande doet niet af dat ook arresten zijn aan te wijzen waarin een voorwaarde is aangemerkt als een voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende nadat was vastgesteld dat deze de strekking had de veroordeelde te weerhouden van het begaan van strafbare feiten, met name van soortgelijke als waarvoor de verdachte werd vervolgd.^[11] Die formulering impliceert immers dat het voorkomen van recidive als uitingsvorm van 'goed levensgedrag' wordt aangemerkt, terwijl in arresten van zeer recente datum het criterium van 'goed levensgedrag' onverkort wordt vooropgesteld.^[12]

15.

Zowel de term 'goed levensgedrag' als het begrip 'maatschappelijke betamelijkeit' heeft een normatief element. De maatstaf van 'maatschappelijke betamelijkeit' doet denken aan het bepaalde in art. 6:162 BW over hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt. In de context van de bijzondere voorwaarden kan daarbij in het bijzonder worden gedacht aan fatsoensnormen die verplichten tot een gedraging naar aanleiding van het gepleegde delict en die enige vorm van morele genoegdoening inhouden.^[13] In het vervolg zal ik mij concentreren op de categorie voorwaarden die strekken ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde.

16.

Eerder heb ik betoogd dat de maatstaf dat een voorwaarde strekt ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde beter kan worden vervangen door het criterium dat de voorwaarde strekt ter voorkoming van strafbaar gedrag.^[14] Anderen waren mij daarin voorgegaan, om te beginnen Enschedé. In zijn in 1970 verschenen noot onder het arrest van 1968 laat hij doorklinken dat hij de term 'goed levensgedrag' niet goed bruikbaar acht voor het strafrecht 'van nu'. Hij stelt dat in de huidige, pluriforme maatschappij op de vraag wat 'goed levensgedrag' is geen ondubbelzinnig antwoord meer mogelijk is. De wet dringt de rechter de formulering 'goed' levensgedrag niet op, terwijl de rechter die dit criterium toepast partij moet kiezen in wat goed levensgedrag is.

17.

Deze argumentatie heeft anno 2022 alleen maar aan kracht gewonnen. Ten tijde van de invoering van de voorwaardelijke veroordeling waren formuleringen als 'krachtige zedelijke beïnvloeding' en verbetering brengen in een 'berispelijk leven' niet ongebruikelijk. Maar in de huidige maatschappelijke verhoudingen komt de rechter die zich moet uitlaten over 'goed levensgedrag' onvermijdelijk in een ongemakkelijke positie, omdat dit begrip per definitie subjectief is en de rechter het verwijt van bevoogdend optreden over zich afroept. In een moderne visie op de taak van de rechter in onze democratische

rechtsorde past beter dat de strafrechter zich concentreert op het voorkomen van strafbaar gedrag, dat in het verlengde ligt van de berechting van strafbare feiten. Het lijkt mij van belang dat de strekking van de bijzondere voorwaarden strafrechtelijke doelen reflecteren. Speciale preventie wordt aangemerkt als een van de strafdoeleinden. Voorwaarden met het oog op het voorkomen van toekomstig strafbaar gedrag van de veroordeelde passen naadloos bij dat doel van de straf, terwijl dat niet zonder meer geldt voor de categorie voorwaarden ter bevordering van 'goed levensgedrag'. De legitimatie voor een surplus boven het speciaal-preventieve doel is bepaald niet vanzelfsprekend.^[15.]

18.

Het begrip 'goed levensgedrag' heeft bovendien het nadeel van de vaagheid.^[16.] Ook dat past beter in de tijd waarin de voorwaardelijke veroordeling werd ingevoerd dan in ons huidige rechtsstelsel. De voorwaardelijke veroordeling draagt de sporen van het gedachtegoed van de Moderne Richting in het strafrecht, die een persoonsgerichte strafrechtelijke reactie voorstond en waarin beginselen van legaliteit en rechtszekerheid op de achtergrond bleven.^[17.] In de tweede helft van de vorige eeuw werd de nadruk op die beginselen groter, mede onder invloed van Europese rechtspraak. Zo zal aan een bijzondere voorwaarde die een inbreuk maakt op een verdragsrechtelijk beschermd recht van de veroordeelde een wettelijke regeling ten grondslag moeten liggen die voldoet aan de eisen van kenbaarheid en voorzienbaarheid.^[18.] De wetgever heeft in 2012 bij deze ontwikkeling aansluiting gezocht door een aantal bijzondere voorwaarden afzonderlijk in art. 14c, tweede lid, Sr op te nemen. Daarmee werd mede beoogd de rechtszekerheid te bevorderen.^[19.] De maatstaf 'goed levensgedrag' is ook in dit verband een anachronisme.

19.

Ook uit een oogpunt van wetssystematiek ligt het meer voor de hand het begrip 'goed levensgedrag' te vervangen door de maatstaf 'ter voorkoming van strafbaar gedrag'. De bijzondere voorwaarde staat aldus beschouwd in een logisch verband tot de algemene voorwaarde, dat de veroordeelde zich niet schuldig maakt aan een strafbaar feit. De gedragsvoorwaarde staat in zoverre in dienst van de naleving van de algemene voorwaarde en daarmee van het strafdoeleinde van speciale preventie.

20.

Ten slotte zie ik geen praktische bezwaren tegen vervanging van het criterium van 'goed levensgedrag' door 'strafbaar gedrag'. Voor zover ik kan overzien, wordt de desbetreffende categorie gedragsvoorwaarden in de praktijk al op die wijze ingezet. Ook uit praktisch oogpunt lijkt er geen behoefte te bestaan buiten de grenzen van het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde te treden.

21.

Gelet op het bovenstaande, geef ik de Hoge Raad in overweging de lijn in de rechtspraak in zoverre te verduidelijken dan wel aan te passen dat als voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende, kunnen worden aangemerkt voorwaarden die strekken ter voorkoming van strafbaar gedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht.

22.

Ik keer terug naar het middel. De steller van het middel keert zich tegen de bijzondere voorwaarde die inhoudt dat de veroordeelde wordt verplicht om zich te onthouden van: (a) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen en (b) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd. De strekking ervan is onmiskenbaar dat daarmee wordt beoogd te voorkomen dat de veroordeelde zich schuldig maakt aan strafbaar gedrag, in het bijzonder aan soortgelijke misdrijven als die waarvoor hij is veroordeeld. Gelet op de bewoordingen, aard en strekking van de voorwaarde, acht ik de voorwaarde niet te onbepaald. Anders dan de steller van het middel aanvoert, laat de formulering van de voorwaarde er geen twijfel over bestaan dat de veroordeelde wel gebruik zal mogen maken van zoekmachines op internet, mits hij deze maar niet gebruikt om op zoek te gaan naar websites waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen en/of waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd. In de omschrijving van de voorwaarde komt de gerichtheid van de gedragingen tot uitdrukking. De voorwaarde is aan te merken als een voorwaarde, het gedrag van de veroordeelde betreffende, als bedoeld in art. 14c, tweede lid, onder 5, (oud) Sr (thans: art. 14c, tweede lid, onder 14, Sr. Voor zover het middel de klacht behelst dat de voorwaarde ontoelaatbaar is omdat de gedragsvoorschriften onvoldoende precies zijn, meen ik dat het geen doel treft. De eerste deelklacht faalt.

23.

Tot een nadere motivering van de gestelde voorwaarde was het hof, mede in aanmerking genomen hetgeen namens de verdachte ter zitting is aangevoerd, niet gehouden. Ook de derde deelklacht faalt.

Medewerking aan toezicht

24.

In het door de Hoge Raad gecasseerde arrest had het hof — door bevestiging van het in eerste aanleg gewezen vonnis — verder als bijzondere voorwaarde gesteld dat “de verdachte gedurende de proeftijd zal meewerken aan politieke controles van zijn computer(s) en andere apparatuur waarop afbeeldingen (kunnen) zijn opgeslagen”.

25.

Bij de beoordeling van het middel moet worden bedacht dat het bewezen verklaarde plaatsvond in de jaren 2009 tot en met 2011. Voor het toepasselijke wettelijk kader verwees de Hoge Raad naar de conclusie van AG Vegter. Die nam tot uitgangspunt de wettelijke bepalingen zoals die golden ten tijde van het bewezen verklaarde. Art. 14c Sr luidde toen, voor zover voor de bespreking van het middel van belang, als volgt:

- “1. Toepassing van artikel 14a geschiedt onder de algemene voorwaarde dat de veroordeelde zich voor het einde van de proeftijd niet schuldig maakt aan een strafbaar feit.
2. Bij toepassing van artikel 14a kunnen voorts de volgende bijzondere voorwaarden worden gesteld:
(...)
- 5°.

andere bijzondere voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende, waaraan deze gedurende de proeftijd, of een bij de veroordeling te bepalen gedeelte daarvan, heeft te voldoen.”

26.

De Hoge Raad verwees in zijn arrest naar het genoemde art. 14c, tweede lid, onder 5, (oud) Sr en oordeelde de gestelde bijzondere voorwaarde in strijd met de genoemde bepaling. De Hoge Raad overwoog daartoe:

“2.4 Een bijzondere voorwaarde als bedoeld in art. 14c, tweede lid onder 5°, (oud) Sr (thans art. 14c, tweede lid onder 14°, Sr) dient het gedrag van de veroordeelde te betreffen. Als zodanig kunnen worden aangemerkt voorwaarden die strekken ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht (vgl. HR 26 november 1968, ECLI:NL:HR:1968:AB6079, NJ 1970/123).

2.5. De door het Hof gestelde bijzondere voorwaarde dat ‘de verdachte gedurende de proeftijd zal meewerken aan politieke controles van zijn computer(s) en andere apparatuur waarop afbeeldingen (kunnen) zijn opgeslagen’, is in strijd met genoemde bepaling omdat deze voorwaarde niet voldoet aan de hiervoor onder 2.4 weergegeven maatstaven. Daarbij heeft de Hoge Raad mede in aanmerking genomen dat het Hof weliswaar kennelijk het oog had op gedrag dat met — kort gezegd — kinderporno verband houdt, maar daartoe niet een voldoende precies gedragsvoorschrift heeft geformuleerd, alsmede dat het toezicht op de naleving van voorwaarden separaat is geregeld en een bijzondere voorwaarde in de zin van art. 14c, tweede lid onder 14°, Sr, niet geacht kan worden gedrag te omvatten dat in feite overeen komt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen dwangmiddelen op de veelomvattende en ingrijpende wijze zoals in de onderhavige voorwaarde is geformuleerd.”

27.

De uitspraak van het hof is uitsluitend wat de strafoplegging betreft vernietigd. De bewezenverklaring is onaangetast gebleven. Dat betekent dat in cassatie moet worden uitgegaan van de bewezen verklaarde periode die ook in de ‘vorige ronde’ aan de orde was (kort samengevat: in de jaren 2009 tot en met 2011). Daarmee is art. 14c, tweede lid, onder 5, (oud) Sr, zoals hiervoor onder 21 geciteerd, toepasselijk.^[20.] De wetwijzigingen vanaf 2012, voor zover daarbij is voorzien in een wettelijke grondslag voor een verder strekkende en de veroordeelde belastende medewerkingsverplichting ten aanzien van het reclasseringstoezicht en daarmee van een wezenlijk onderdeel van de sanctieoplegging en strafbedreiging, zullen buiten beschouwing moeten blijven.^[21.]

28.

Resteert de vraag of de formulering van de bijzondere voorwaarde in het bestreden arrest kan worden aangemerkt als een voorwaarde, het gedrag van de veroordeelde betreffende. Deze vraag moet ontkennend moet worden beantwoord. In HR 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1215, NJ 2020/410 had het hof de volgende bijzondere voorwaarde gesteld:

- “(ii) Stelt als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde maximaal tweemaal per jaar in het kader van controle van zijn digitale gegevensdragers aan de reclassering en eventueel door de reclassering uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaft tot zijn woning, waarbij de veroordeelde dan op verzoek van de reclassering, al zijn digitale gegevensdragers ter beschikking moet stellen dan wel overhandigen aan de reclasserings- of politiemedewerkers. De veroordeelde moet de reclassering dan wel de door hen uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot alle aanwezige digitale gegevensdragers, bijvoorbeeld door het geven van de benodigde wachtwoorden.”

29.

De Hoge Raad overwoog:

“3.3.2

Een bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c, lid 2 onder 14°, Sr dient het gedrag van de veroordeelde te betreffen. Als zodanig kunnen worden aangemerkt voorwaarden die strekken ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht (vgl. ten aanzien van artikel 14c, lid 2 onder 5° (oud), Sr, HR 26 november 1968, ECLI:NL:HR:1968:AB6079 (*NJ* 1970/123, m.nt. Ch.J. Enschedé; *red.*)).

Zo'n voorwaarde dient voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift te formuleren. Zij kan niet geacht worden gedrag van de verdachte te omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen (vgl. HR 23 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:302).

3.4

De hiervoor onder (ii) door het hof gestelde bijzondere voorwaarde is in strijd met artikel 14c, lid 2 onder 14°, Sr omdat deze voorwaarde niet voldoet aan de hiervoor onder 3.3.2 weergegeven maatstaven.

Voor zover het hof met het formuleren van dit gedragsvoorschrift zou hebben beoogd het toezicht op de naleving van de onder (i) weergegeven bijzondere voorwaarde te regelen, heeft het hof dat niet voldoende duidelijk tot uitdrukking gebracht, terwijl het hof dan evenmin voldoende precies heeft geformuleerd dat het onderzoek aan de gegevensdragers — en het daarmee verbonden verlenen van toegang tot de woning en de gegevensdragers — beperkt dient te blijven tot dat toezicht op de naleving van die bijzondere voorwaarde en evenmin voldoende precies heeft geformuleerd op welke wijze dat onderzoek aan de gegevensdragers mag worden uitgevoerd en welke functionarissen daarbij de reclassering (technische) ondersteuning mogen bieden, teneinde te waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de verdachte niet meer dan nodig voor het beoogde toezicht wordt beperkt.”

30.

Daarmee valt ook het doek voor de door het hof gestelde voorwaarde. Daaraan doet niet af dat het hof de voorwaarde meer dan in het arrest uit 2020 heeft verbonden met de naleving van de specifieke bijzondere voorwaarden ten aanzien van internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen en waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd. Het hof heeft immers in elk geval niet voldoende precies geformuleerd op welke wijze het onderzoek aan de gegevensdragers mag worden uitgevoerd en welke functionarissen daarbij de reclassering (technische) ondersteuning mogen bieden, teneinde te waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de verdachte niet meer dan nodig voor het beoogde toezicht wordt beperkt. Voor zover het middel daarover klaagt, slaagt het.

31.

Ten overvloede merk ik nog het volgende op. Het huidige art. 14c, derde lid, Sr luidt, voor zover hier relevant, als volgt:

“Indien bij de toepassing van artikel 14a een bijzondere voorwaarde is gesteld, zijn daaraan van rechtswege de voorwaarden verbonden dat de veroordeelde:

“(…)

- b. medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in het zesde lid, daaronder begrepen de medewerking aan huisbezoeken en het zich melden bij de reclasseringsinstelling zo vaak en zolang als de reclasseringsinstelling dit noodzakelijk acht.”

32.

Art. 14c, zesde lid, Sr luidt als volgt:

“De rechter kan opdracht geven dat de reclassering toezicht houdt op de naleving van de voorwaarden en de veroordeelde ten behoeve daarvan begeleidt.”

33.

De nieuwe bepalingen staan er volgens de Hoge Raad niet aan in de weg dat een bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c, tweede lid, onder 14, Sr wordt gesteld die een gedraging van de veroordeelde betreft en die ertoe strekt het toezicht op (een) andere door de rechter op grond van artikel 14c, tweede lid, Sr gestelde bijzondere voorwaarde(n) mogelijk te maken of te bevorderen. Wel moet het daarbij gaan om een voldoende precies geformuleerd gedragsvoorschrift. Dat gedragsvoorschrift mag niet verder strekken dan voor het toezicht op de naleving van de andere bijzondere voorwaarde(n) noodzakelijk is. [\[22\]](#)

34.

De vraag naar de reikwijdte van het reclasseringstoezicht, in het bijzonder ten aanzien van digitale gegevensdragers, is aan de hand van de wettelijke regeling moeilijk te beantwoorden. Gelet op de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer die het

onderzoek van gegevensdragers kan meebrengen, verdient het de voorkeur dat de wetgever bij de normering het voortouw neemt.

35.

Het hof heeft ten aanzien van het toezicht niet meer overwogen dan dat het de reclassering opdracht geeft tot het houden van toezicht op de naleving van 'voormelde bijzondere voorwaarde' en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden. De voorwaarde die ertoe strekt het toezicht op een (andere) voorwaarde mogelijk te maken of te bevorderen, is wel nader ingevuld en op zodanige wijze dat daarmee onmiskenbaar een meer dan ingrijpende inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde wordt gemaakt.^[23] Kennelijk heeft het hof daarmee — indirect — een kader voor de reclassering willen geven voor de reikwijdte van het toezicht. De in het bestreden arrest gekozen constructie, waarbij de opdracht tot het houden van toezicht aan de reclassering algemeen en de medewerkingsverplichting ten laste van de veroordeelde specifiek en verstrekkend is, ligt naar mijn mening niet in de rede.

36.

De tweede deelklacht is terecht voorgesteld. Het middel slaagt in zoverre.

Uitspraak

Hoge Raad:

2. Beoordeling van het cassatiemiddel

2.1

Het cassatiemiddel klaagt over de door het hof opgelegde bijzondere voorwaarden.

2.2.1

De verdachte is door het hof veroordeeld voor 1. het op 8 september 2011 in het bezit hebben en het in de periode van 19 oktober 2009 tot en met 8 september 2011 vervaardigen van — kort gezegd — kinderporno, telkens meermalen gepleegd, en 2. het in de periode van 19 oktober 2003 tot en met 31 mei 2009 met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen plegen, meermalen gepleegd.

2.2.2

Het hof heeft ten aanzien van de strafoplegging onder meer het volgende overwogen:

“Verdachte heeft zijn buurmeisje [slachtoffer] van haar achtste tot haar dertiende levensjaar herhaaldelijk seksueel misbruikt. De seksuele handelingen hebben plaatsgevonden in de opeenvolgende woonplaatsen/woningen van verdachte. Het meisje kwam regelmatig bij hem over de vloer, omdat verdachte in de eerste woning een buurman was en een vriend van de familie van het slachtoffer. Verdachte heeft aldus ernstig misbruik gemaakt van de kwetsbaarheid en beïnvloedbaarheid van een jeugdige, de lichamelijke integriteit van het meisje op grove wijze geschonden en het door de familie van het slachtoffer in hem gestelde vertrouwen zeer ernstig geschonden.

Voorts heeft verdachte een groot aantal kinderpornografische afbeeldingen in zijn bezit gehad en daarmee bijgedragen aan de instandhouding van een markt waarop dergelijk verwerpelijk en voor jeugdigen schadelijk materiaal wordt aangeboden. Het mag als algemeen bekend worden verondersteld dat kinderen door genoemd misbruik lichamelijke en psychische schade kunnen oplopen, hetgeen ook vele jaren later nog diepe sporen nalaat. Uit het onderzoek van de bij verdachte inbeslaggenomen gegevensdragers blijkt dat 70 procent van de kinderpornografische afbeeldingen minderjarigen onder de 12 jaar betreft. Het hof rekent dit de verdachte aan.

Verdachte heeft bovendien ook zelf kinderporno vervaardigd met afbeeldingen van jonge meisjes van wie de ouders vertrouwden dat zij bij hem veilig zouden zijn. Ook daarmee heeft hij een ernstige inbreuk gemaakt op de lichamelijke en geestelijke integriteit en de eerbaarheid van de slachtoffers.

Het hof houdt bij de strafoplegging rekening met een verdachte betreffend uittreksel uit de justitiële documentatie van 13 oktober 2020. Hieruit blijkt dat de verdachte, weliswaar langer geleden, wegens ontucht met iemand beneden de leeftijd van 16 jaren onherroepelijk is veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 2 maanden.

Het hof houdt voorts rekening met een beknopt adviesrapport over de persoon van verdachte d.d. 15 februari 2012 alsook met twee retourzendingen uit 2012 en 2018 van de reclassering betreffende het opmaken van een nadere rapportage. Uit de laatste retourzending, die betrekking heeft op de onderhavige zaak nadat deze is teruggewezen door de Hoge Raad, blijkt dat verdachte alles behalve een meewerkende houding vertoonde. Dit heeft ertoe geleid dat de reclassering niet nader heeft kunnen rapporteren over de persoon van verdachte.

Ter terechtzitting van het hof heeft de raadsman naar voren gebracht dat verdachte thans een zeer slechte lichamelijke

conditie heeft en vanwege fors overgewicht de deur bijna niet meer uitkomt.

Het hof heeft bij de bepaling van de straf als vertrekpunt de oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken genomen met betrekking tot artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht (Sr). Het hof neemt daarbij in aanmerking dat verdachte ook daadwerkelijk ontuchtige handelingen heeft gepleegd met een minderjarige terwijl hij in de positie van buurman en als vriend van de familie verkeerde. De oriëntatiepunten zijn niet van toepassing op de samenloop van zowel het bezit en het vervaardigen van kinderpornografisch materiaal als het daadwerkelijk verrichten van ontuchtige handelingen. Het hof is in dit geval dan ook van oordeel dat een deels onvoorwaardelijke vrijheidsstraf noodzakelijk is, omdat aard en ernst van het bewezen en strafbaar verklaarde door een lichtere strafrechtelijke afdoening van de zaak miskend zouden worden.

(...)

Het hof acht, alles afwegende, in beginsel een gevangenisstraf voor de duur van 30 maanden, waarvan 10 maanden voorwaardelijk passend en geboden. Gelet op de geconstateerde overschrijding van de redelijke termijn zal van de op te leggen straf een groter deel voorwaardelijk worden opgelegd, hetgeen resulteert in een gevangenisstraf voor de duur van 30 maanden, waarvan 15 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren. Het hof heeft hierbij tevens acht geslagen op de ouderdom van de bewezenverklaarde feiten. Aan het voorwaardelijke deel van de op te leggen gevangenisstraf zal een bijzondere voorwaarde worden gekoppeld op hierna te melden wijze.”

2.2.3

De uitspraak van het hof bevat ten aanzien van de strafoplegging onder meer de volgende beslissingen:

“Het hof:

(...)

Veroordeelt de verdachte tot een gevangenisstraf voor de duur van 30 (dertig) maanden.

Bepaalt dat een gedeelte van de gevangenisstraf, groot 15 (vijftien) maanden, niet ten uitvoer zal worden gelegd, tenzij de rechter later anders mocht gelasten omdat de verdachte zich voor het einde van een proeftijd van 2 (twee) jaren aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of de verdachte gedurende de proeftijd van 2 (twee) jaren ten behoeve van het vaststellen van zijn identiteit geen medewerking heeft verleend aan het nemen van een of meer vingerafdrukken of geen identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht ter inzage heeft aangeboden of geen medewerking heeft verleend aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht, de medewerking aan huisbezoeken en het zich melden bij de reclasseringsinstelling zo vaak en zolang als de reclasseringsinstelling dit noodzakelijk acht daaronder begrepen, dan wel de hierna te noemen bijzondere voorwaarde(n) niet heeft nageleefd.

Stelt als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde:

- wordt verplicht om zich te onthouden van:

- (a) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen en
- (b) gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd.

Ten behoeve van de naleving van deze verplichtingen is veroordeelde verder verplicht zijn medewerking te verlenen aan het steekproefsgewijs laten controleren van zijn digitale gegevensdragers. De reclassering bepaalt in welke gevallen, op welke manier, door wie en wanneer de feitelijke controle plaatsvindt. Die medewerking dient uit het volgende te bestaan:

- veroordeelde moet maximaal tweemaal per jaar in het kader van die controle aan de reclassering en eventueel door de reclassering uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot zijn woning;
- veroordeelde moet dan op verzoek van de reclassering al zijn digitale gegevensdragers ter beschikking stellen dan wel overhandigen aan de reclasserings- of politiemedewerkers;
- veroordeelde moet de reclassering dan wel de door hen uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot alle aanwezige digitale gegevensdragers, bijvoorbeeld door het geven van de benodigde wachtwoorden.

Geeft opdracht aan de reclassering tot het houden van toezicht op de naleving van voormelde bijzondere voorwaarde en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden.”

Juridisch kader over bijzondere voorwaarden

2.3

De volgende wettelijke bepalingen zijn van belang.

- Artikel 14c lid 2 Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr) zoals dat luidde ten tijde van de bewezenverklaarde feiten:
“2. Bij toepassing van artikel 14a kunnen voorts de volgende bijzondere voorwaarden worden gesteld:
(...)

5° andere bijzondere voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende, waaraan deze gedurende de proeftijd, of een bij de veroordeling te bepalen gedeelte daarvan, heeft te voldoen.”

- **Artikel 14c leden 1, 2, 3 en 6 Sr:**

“1. Toepassing van artikel 14a geschiedt onder de algemene voorwaarde dat de veroordeelde zich voor het einde van de proeftijd niet schuldig maakt aan een strafbaar feit.

2. Bij toepassing van artikel 14a kunnen voorts de volgende bijzondere voorwaarden worden gesteld, waaraan de veroordeelde gedurende de proeftijd, of een bij de veroordeling te bepalen gedeelte daarvan, dan wel binnen een door de rechter te bepalen termijn, ten hoogste gelijk aan de proeftijd, heeft te voldoen:

(...)

14° andere voorwaarden, het gedrag van de veroordeelde betreffende.

3. Indien bij de toepassing van artikel 14a een bijzondere voorwaarde is gesteld, zijn daaraan van rechtswege de voorwaarden verbonden dat de veroordeelde:

(...)

b. medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in het zesde lid, daaronder begrepen de medewerking aan huisbezoeken en het zich melden bij de reclasseringsinstelling zo vaak en zolang als de reclasseringsinstelling dit noodzakelijk acht.

(...)

6. De rechter kan opdracht geven dat de reclassering toezicht houdt op de naleving van de voorwaarden en de veroordeelde ten behoeve daarvan begeleidt.”

- **Artikel 6:3:14 leden 1 en 3 van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv):**

“1. Het openbaar ministerie is belast met het toezicht op de naleving van:

a. voorwaarden die zijn gesteld bij:

(...)

4° een veroordeling waarin de rechter heeft bepaald dat de straf of maatregel of een gedeelte daarvan niet zal worden tenuitvoergelegd;

(...)

3. De onder toezicht gestelde is verplicht medewerking te verlenen aan het reclasseringstoezicht, daaronder begrepen de medewerking aan huisbezoeken en het zich melden bij de reclasseringsinstelling zo vaak en zolang als de reclasseringsinstelling dit nodig acht. (...)”

2.4.1

Een bijzondere voorwaarde als bedoeld in voorheen artikel 14c lid 2, aanhef en onder 5° (oud), Sr en momenteel artikel 14c lid 2, aanhef en onder 14°, Sr moet het gedrag van de veroordeelde betreffen (hierna ook: gedragsvoorwaarde). Het gaat daarbij om voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht. Zo'n voorwaarde moet voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift formuleren. Zij mag echter niet gedrag van de verdachte omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen. (Vgl. HR 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1215 (NJ 2020/410, m.nt. N. Jörg; red.)) Een bijzondere voorwaarde waarvan de naleving niet onder alle omstandigheden afhankelijk is van het gedrag van de veroordeelde, kan niet worden gesteld (vgl. HR 6 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:2981 (NJ 2015/431; red.)).

2.4.2

In de conclusie van de procureur-generaal wordt de vraag opgeworpen welke uitleg moet worden gegeven aan deze omschrijving van de gedragsvoorwaarde. Daarover merkt de Hoge Raad het volgende op. Artikel 14c lid 2, aanhef en onder 14°, Sr biedt de rechter de mogelijkheid om, naast de algemene voorwaarde uit lid 1 dat de veroordeelde zich binnen de proeftijd niet schuldig maakt aan een strafbaar feit, bepaalde gedragsvoorwaarden te stellen. Dat kan gebeuren in aanvulling op of in plaats van de overige in artikel 14c lid 2 Sr genoemde bijzondere voorwaarden. Onder ‘voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde’ moeten daarbij worden verstaan voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde. Bij ‘voorwaarden die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht’ gaat het om voorwaarden die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezenverklaarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezenverklaarde feit.

2.5

Op grond van artikel 14c lid 3, aanhef en onder b, Sr is aan het stellen van een bijzondere voorwaarde van rechtswege onder meer de voorwaarde verbonden dat de veroordeelde medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in artikel 14c lid 6 Sr. Daarnaast voorziet artikel 6:3:14 Sv in voorschriften en bevoegdheden in verband met het toezicht op de

naleving van aan een voorwaardelijke veroordeling verbonden voorwaarden. Deze regelingen staan er niet aan in de weg dat — voor zover dat, gelet op de mogelijkheden die de zojuist genoemde wettelijke bepalingen al bieden, aangewezen is — een gedragsvoorwaarde wordt gesteld die een gedraging van de veroordeelde betreft en die ertoe strekt het toezicht op (een) andere door de rechter op grond van artikel 14c lid 2 Sr gestelde bijzondere voorwaarde(n) mogelijk te maken of te bevorderen. Ook hierbij geldt dat het moet gaan om een voldoende precies geformuleerd gedragsvoorschrift. Dat gedragsvoorschrift mag niet verder strekken dan voor het toezicht op de naleving van de andere bijzondere voorwaarde(n) noodzakelijk is. (Vgl. HR 28 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1403 (NJ 2022/9, m.nt. J.M. ten Voorde; red).)

Beoordeling van de cassatieklachten

2.6

De door het hof gestelde bijzondere voorwaarde

- “- veroordeelde moet maximaal tweemaal per jaar in het kader van die controle aan de reclassering en eventueel door de reclassering uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot zijn woning;
- veroordeelde moet dan op verzoek van de reclassering al zijn digitale gegevensdragers ter beschikking stellen dan wel overhandigen aan de reclasserings- of politiemedewerkers;
- veroordeelde moet de reclassering dan wel de door hen uitgenodigde politiemedewerkers de toegang verschaffen tot alle aanwezige digitale gegevensdragers, bijvoorbeeld door het geven van de benodigde wachtwoorden”

voldoet niet aan de onder 2.5 genoemde eisen en is daarom in strijd met artikel 14c lid 2, aanhef en onder 5°, (oud) Sr. Hoewel het hof voldoende duidelijk tot uitdrukking heeft gebracht dat deze bijzondere voorwaarde het toezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarden onder a en b beoogt te regelen, blijkt uit de voorwaarde immers niet op welke wijze de controles van de gegevensdragers mogen worden uitgevoerd en hoe is gewaarborgd dat de persoonlijke levenssfeer van de verdachte daarbij niet verdergaand wordt beperkt dan nodig is voor het beoogde toezicht.

2.7

Voor zover het cassatiemiddel hierover klaagt, is het terecht voorgesteld. Dat brengt mee dat bespreking van het restant van het cassatiemiddel niet nodig is.

3. Beslissing

De Hoge Raad:

- vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de strafoplegging;
- verwijst de zaak naar het gerechtshof 's-Hertogenbosch, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan;
- verwerpt het beroep voor het overige.

Noot

Auteur: J.M. ten Voorde

1.

Al bijna tien jaar vormt een bijzondere voorwaarde de inzet in de strafzaak die aan dit (tweede) arrest van de Hoge Raad ten grondslag ligt. In 2014 bevestigt het Hof Arnhem-Leeuwarden een vonnis van de Rechtbank Overijssel uit 2013 waarin de verdachte is veroordeeld wegens het bezitten en vervaardigen van kinderpornografie en ontucht met een minderjarige. De verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van dertig maanden, met aftrek, waarvan tien maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar met de bijzondere voorwaarde dat ‘de verdachte gedurende de proeftijd zal meewerken aan politie controles van zijn computer(s) en andere apparatuur waarop afbeeldingen (kunnen) zijn opgeslagen’ (Hof Arnhem-Leeuwarden 25 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6632, zoals aangehaald in HR 23 februari 2016, *RvdW* 2016/344). Zo omschreven kon de bijzondere voorwaarde volgens de Hoge Raad niet door de beugel. De zaak keert terug bij het Hof Arnhem-Leeuwarden, dat op 2 december 2020 opnieuw arrest wees (ECLI:NL:GHARL:2020:10058). Het hof bevestigt nogmaals het vonnis van de rechtbank, met uitzondering van de strafoplegging. Het legt een gevangenisstraf op van 30 maanden, met aftrek, waarvan vijftien maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Daaraan verbindt het hof een bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich dient te onthouden van gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen dan wel waarin over seksuele handelingen met kinderen wordt gecommuniceerd. Tevens wordt hij verplicht medewerking te verlenen aan het steekproefsgewijs laten controleren van zijn gegevensdragers. Het hof beschrijft ook waaruit de medewerking aan het toezicht op de naleving van de gedragsvoorwaarde moet bestaan. Opnieuw wordt het arrest gecasseerd. En zo duurt deze

zaak nog even voort.

2.

De gedragsvoorwaarde (art. 14c lid 2, onder 14° Sr) is geregeld onderwerp in de rechtspraak van de Hoge Raad. In diens rechtspraak zijn diverse aandachtspunten te onderscheiden. Drie daarvan komen in het onderhavige arrest aan bod. Het eerste aandachtspunt is dat de voorwaarde 'voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift' tot uitdrukking moet brengen (r.o. 2.4.1). Met betrekking tot het gedragsvoorschrift wijst rechtspraak van de Hoge Raad echter op een nauwkeuriger omschreven gedragsvoorschrift dan voldoende precies. Zie HR 19 september 2017, *NJ* 2017/389, HR 24 april 2018, *NJ* 2018/311, m.nt. T. Kooijmans, waarin de Hoge Raad er niet mee akkoord ging dat het gedragsvoorschrift mede betrekking had op niet nader gespecificeerde personen of organisaties. In plaats van voldoende precies lijkt aanmerkelijk precies de lading beter te dekken.

Aan het gedragsvoorschrift kan de verplichting tot medewerking aan toezicht zijn verbonden. In dat geval moet de rechter de uitoefening van het toezicht aan de reclassering hebben opgedragen (art. 14c lid 6 Sr). Aan het opgedragen toezicht moet de veroordeelde medewerking verlenen (art. 14c lid 3, sub b Sr). Die bepaling is tamelijk open geformuleerd en staat aan enige creativiteit bij het vormgeven van het toezicht niet in de weg. Zo mag de gedragsvoorwaarde er ook toe strekken het toezicht op (een) andere door de rechter op grond van art. 14c lid 2 Sr gestelde bijzondere voorwaarde(n) mogelijk te maken of te bevorderen, een en ander in overeenstemming met de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit (HR 28 september 2021, *NJ* 2022/9, m.nt. J.M. ten Voorde). De Hoge Raad eist ook hier dat het toezicht met voldoende precisie is omschreven (vgl. onder andere HR 15 maart 2022, *RvdW* 2022/325; HR 9 maart 2021, *RvdW* 2021/328). Wat moet in het kader van het toezicht voldoende precies zijn omschreven? Uit een arrest uit 2020 kan worden afgeleid dat voldoende precies moet zijn geformuleerd dat a) het toezicht betrekking heeft op hetgeen de veroordeelde moet doen of nalaten (bijvoorbeeld het zich onthouden van het op digitale wijze communiceren met of over kinderen), b) het toezicht 'beperkt dient te blijven tot dat toezicht op de naleving van' de voorwaarde dat de veroordeelde iets doet of nalaat en c) dat voldoende precies is geformuleerd waar, wanneer, hoe vaak, op welke wijze en door wie (naast de reclasseringsinstelling aan wie het uitoefenen van toezicht door de strafrechter is opgedragen) het toezicht mag worden uitgeoefend (HR 7 juli 2020, *NJ* 2020/410, m.nt. N. Jörg).

Ook met betrekking tot het tweede deel van het gedragsvoorschrift rijst de vraag of met 'voldoende precies' de Hoge Raad de feitenrechter op het juiste spoor zet. In het bijzonder ten aanzien van hetgeen onder c) is omschreven, lijkt aanmerkelijke precisie een passender criterium, nu de feitenrechter zich ook bij het stellen van de gedragsvoorwaarde moet afvragen of zij proportioneel is, dat wil zeggen de vrijheden van de veroordeelde niet meer beperken dan nodig is voor het beoogde toezicht (HR 7 juli 2020, *NJ* 2020/410, m.nt. N. Jörg). Aan deze eis lijkt slechts te kunnen worden getoetst als duidelijk is wat de inbreuk op de vrijheden van de veroordeelde zal gaan behelzen.

3.

Het tweede aandachtspunt is dat het gedragsvoorschrift 'niet gedrag van de verdachte mag omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen' (r.o. 2.4.1). Dat betekent ten eerste dat tenminste een gedragsvoorschrift moet zijn geformuleerd (vgl. HR 6 april 2021, *NJ* 2021/288, m.nt. J.M. ten Voorde). Ten tweede mag het gedragsvoorschrift weliswaar worden aangevuld met toezichtsmaatregelen, een grens wordt getrokken wanneer deze in feite overeenkomen met 'veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen'. Wat met dat laatste wordt bedoeld, is tot nu toe niet nader geëxpliciteerd. Rechtspraak van de Hoge Raad met betrekking tot dit aandachtspunt wijst er niet op dat het enkele keren per jaar controleren van digitale gegevensdragers niet door de beugel kan; wel moet deze vorm van toezicht met daarbij passende waarborgen voor de persoonlijke levenssfeer zijn omgeven (vgl. HR 7 juli 2020, *NJ* 2020/410, m.nt. N. Jörg, HR 9 maart 2021, *RvdW* 2021/328, HR 15 maart 2022, *RvdW* 2022/325). Deze lijn ligt niet ver af van het pad dat de wetgever is ingeslagen, zoals ook de Hoge Raad lijkt te erkennen (r.o. 2.5). Art. 14c lid 3, onder b Sr en art. 6:3:14 Sv verplichten tot het meewerken aan toezicht door de reclassering, wanneer die is opgedragen toezicht uit te oefenen. Daarnaast kan het Openbaar Ministerie van eenieder (de veroordeelde inbegrepen) vorderen inlichtingen te verstrekken die redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor het toezicht op de naleving van bijzondere voorwaarden. Het verlenen van medewerking aan bijvoorbeeld huisbezoeken is niet onbegrensd: niet alleen moeten daarbij bestaande wettelijke kaders in acht worden genomen, ook hier zal de proportionaliteitseis van betekenis zijn. Niet verrassend dus dat die eis ook ten aanzien van toezicht op digitale gegevensdragers wordt gesteld. Recente wetgevende activiteiten wijzen echter op de komst van veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen ten behoeve van de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties (*Stb.* 2021, 544). Deze wetgeving bestrijkt weliswaar een heel specifiek terrein, tegelijkertijd is de vraag of hiermee de deur is geopend naar meer veelomvattende en ingrijpende maatregelen tijdens de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties.

4.

Het derde aandachtspunt betreft het naleven van de gedragsvoorwaarde. Wanneer de naleving niet onder alle

omstandigheden afhankelijk is van het gedrag van de veroordeelde kan de voorwaarde niet worden gesteld (r.o. 2.4.1). Dat de Hoge Raad dit aandachtspunt in dit arrest formuleert, is interessant, zelfs nu het bij de beoordeling van het arrest niet terugkeert. De Hoge Raad lijkt duidelijk te willen maken dat een gedragsvoorwaarde die wordt aangevuld met toezichtsmaatregelen in onderlinge samenhang moeten staan. Daarop wees de Hoge Raad reeds in het onder punt 2 besproken arrest uit 2020. Het ontbreken daarvan maakt de veroordeelde voor het naleven van de gedragsvoorwaarde afhankelijk van het doen of laten van de reclassering (of een derde) en daar steekt de Hoge Raad — terecht — een stokje voor.

5.

Deze aandachtspunten hangen samen met de omschrijving van de gedragsvoorwaarde. Sinds HR 26 november 1968, *NJ* 1970/123, m.nt. Ch.J. Enschedé strekt de gedragsvoorwaarde ter bevordering van een goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht. Deze omschrijving is al decennia vaste rechtspraak van de Hoge Raad (meest recent: HR 15 maart 2022, *RvdW* 2022/325).

In zijn conclusie geeft de P-G bij de Hoge Raad in overweging om de 'lijn in de rechtspraak' 'te verduidelijken dan wel aan te passen'. Daarbij richt hij zijn pijlen op de eerste maatstaf. De P-G meent dat er redenen zijn om de formulering aan te passen. Het bevorderen van goed levensgedrag van de veroordeelde zou volgens de P-G moeten worden vervangen door voorkoming van strafbaar gedrag van de veroordeelde (conclusie, punt 21; argument eerder verwoord in F.W. Bleichrodt, *Onder voorwaarde*, 1996, p. 83 en F.W. Bleichrodt & P.C. Vegter, *Sanctierecht*, 2021, p. 350). Hij stelt voor het oude criterium 'te vervangen' door de maatstaf 'ter voorkoming van strafbaar gedrag' (conclusie, punt 16, 19, 20). De Hoge Raad bepaalt echter dat onder 'voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde' moeten worden verstaan 'voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde' (r.o. 2.4.2). De aloude maatstaf blijft dus gehandhaafd; alleen de inhoud wordt met het onderhavige arrest verduidelijkt. Wat van deze keuze zij (het vervangen van het criterium zou uit oogpunt van duidelijke rechtspraak mijns inziens de voorkeur hebben gehad), met deze verduidelijking wordt de reikwijdte van de gedragsvoorwaarde gelimiteerd. Zij is nadrukkelijker beperkt tot en moet zijn gericht op het voorkomen van nieuwe strafbare feiten. Wat men daarbuiten wellicht nog van een veroordeelde zou verlangen, is vanaf nu niet aan de strafrechter om te bepalen in het kader van het stellen van een gedragsvoorwaarde. De Hoge Raad neemt de gelegenheid te baat om ook de tweede maatstaf te verduidelijken, door deze te omschrijven als 'voorwaarden die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezenverklaarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezenverklaarde feit' (r.o. 2.4.2). Op die manier maakt de Hoge Raad duidelijk dat deze voorwaarde verbonden is met het feit dat is bewezenverklaard. Ook deze omschrijving bakent af welke voorwaarden als gedragsvoorwaarden mogen worden begrepen. Deze maatstaf heeft, anders dan de eerste, minder een speciaal-preventief doel; zij verwijst in woorden van de P-G naar 'fatsoensnormen die verplichten tot een gedraging naar aanleiding van het gepleegde delict en die enige vorm van morele genoegdoening inhouden' (conclusie, punt 15). Hier duikt een meer vergeldend of normbevestigend element op.

Een vraag is of 'naar aanleiding van het bewezenverklaarde feit' volledig is. Had hier niet 'naar aanleiding van het bewezenverklaarde, strafbare feit' moeten staan? Dat 'strafbare' is weggelaten, zou de indruk kunnen wekken dat de inhoud van de gedragsvoorwaarde niet mede wordt bepaald door het rechtsbelang/de rechtsbelangen die het delict beoogt te beschermen, maar slechts verband houdt met het concrete feit en de beleving van het slachtoffer daarvan. Hoewel ik die beleving niet terzijde wil schuiven, zou het mij verbazen als het rechtsbelang dat/de rechtsbelangen die door het bewezenverklaarde feit werden geschonden bij het vormgeven van de gedragsvoorwaarde geen rol van betekenis behoren te spelen. Tevens moet worden opgepast voor een te beperkte invulling van maatschappelijke betamelijkheid. Hoewel slechts als voorbeeld genoemd, wordt maatschappelijke betamelijkheid sterk verbonden met de beleving van het slachtoffer. Niet vergeten mag worden dat ook verdragsrechtelijke verplichtingen bepalen wat maatschappelijk betamelijk moet worden geacht (vgl. HR 6 november 2007, *NJ* 2008/33, m.nt. J.M. Reijntjes). Wat maatschappelijk betamelijk is, lijkt dus een kwestie te zijn van weging van mogelijk uiteenlopende (rechts)belangen.

6.

De eis dat de gedragsvoorwaarde en de eventuele toezichtsmaatregelen voldoende precies moeten zijn omschreven, gecombineerd met de eis dat de voorwaarde niet gedrag van de veroordeelde mag omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen, legt de lat behoorlijk hoog waar het gaat om een voorwaarde zoals die in casus door het hof is opgelegd. De Hoge Raad onderstreept dat door in deze zaak ten tweeden male te oordelen dat de gestelde gedragsvoorwaarde de toets der kritiek niet kan doorstaan (r.o. 2.6). Hoewel de gedragsvoorschriften wel voldoende precies zijn omschreven, is het probleem dat het hof niet heeft aangegeven op welke wijze de controle van de gegevensdragers dient te worden uitgevoerd. Ook heeft het hof onvoldoende inzichtelijk gemaakt hoe de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde niet verdergaand wordt beperkt dan nodig is voor het beoogde toezicht. Het hof heeft wel aangegeven dat de veroordeelde zijn gegevensdragers moet overhandigen en dat hij

daartoe de toegang moet verschaffen, maar verzuimde te bepalen welke delen van de gegevensdragers vervolgens mogen worden gecontroleerd. Gelet op de door het hof geformuleerde gedragsvoorwaarden had het bijvoorbeeld voor de hand gelegen dat het had bepaald dat het onderzoek zich tot de (al dan niet gewiste) zoekgeschiedenis op internetomgevingen diende te beperken. Daarmee was een koppeling gemaakt tussen het toezicht en de gedragsvoorwaarde en was duidelijkheid verschaft over de precieze inhoud van het toezicht. Anders wordt het met betrekking tot het controleren van andere mappen op een digitale gegevensdrager. De vraag welke mappen (tevens) mogen worden gecontroleerd, had — gelet op de strekking van de gedragsvoorwaarde — wellicht met behulp van de bewezenverklarde gedragingen en de in het geding zijnde belangen kunnen worden beantwoord. Wanneer uit de bewijsmiddelen bijvoorbeeld blijkt dat kinderpornografisch materiaal in talloze mappen was aangetroffen, kan ik mij voorstellen dat het doorzoeken van meer delen van digitale gegevensdragers, proportioneel is.

7.

Hoewel de Hoge Raad met het oog op de bescherming van mensenrechten de lat hoog legt, blijkt uit het onderhavige arrest ook dat een gedragsvoorwaarde die tevens inhoudt het controleren van digitale gegevensdragers zich laat formuleren. Dat is niet zonder relevantie. Over 2022 vond ik (op 4 juli) op rechtspraak.nl tientallen vonnissen met min of meer vergelijkbare gedragsvoorwaarden. Enige populariteit kan deze gedragsvoorwaarde dus niet worden ontzegd. Bij het formuleren van de gedragsvoorwaarde moet de feitenrechter zich allereerst afvragen of de gestelde voorwaarde binnen de strekking ervan past en dus ofwel strekt ter voorkoming van strafbaar gedrag ofwel voorwaarden betreffen 'die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezenverklarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezenverklarde feit'. Vervolgens kan de feitenrechter aan een gedragsvoorwaarde wel of geen toezichtsmaatregelen verbinden. Zij moeten 'voldoende precies' zijn geformuleerd, waarbij moet worden opgemerkt dat 'voldoende' de lading niet lijkt te dekken. Bij het formuleren van het toezicht moeten drie aspecten in acht worden genomen: a) het toezicht moet betrekking hebben op hetgeen de veroordeelde moet doen of nalaten, b) het toezicht moet beperkt blijven tot controle op het doen of laten van de veroordeelde en c) het moet duidelijk zijn waar, wanneer, hoe vaak, op welke wijze en door wie het toezicht mag worden uitgeoefend. Bij het formuleren van het toezicht moet de rechter telkens voor ogen houden dat de toezichtsmaatregelen en het daarmee te bereiken doel in een proportionele verhouding tot elkaar staan. Daarbij vormt de strekking van de gedragsvoorwaarde de lens waardoor de voorwaarde moet worden vormgegeven. Die strekking kan de rechter gebruiken bij het maken van een proportionele afweging.

Voetnoten

[1.]

[Kamerstukken II 1914/15, 32, nr. 1](#), p. 7. Voor deze conclusie put ik voorts uit mijn dissertatie, *Onder voorwaarde*, Deventer: Gouda Quint 1996, o.a., p. 69 en 70.

[2.]

[Kamerstukken II 1911/12, 304, nr. 3](#), p. 2.

[3.]

Meer voorbeelden en bronverwijzingen in *Onder voorwaarde*, p. 81.

[4.]

Hieraan was bijvoorbeeld niet voldaan in HR 6 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:2981, *NJ* 2015/431.

[5.]

HR 15 maart 1926, *NJ* 1926, p. 422.

[6.]

HR 1 maart 1949, *NJ* 1949/430.

[7.]

Vgl. ook HR 1 mei 1951, ECLI:NL:HR:1951:47, *NJ* 1951/482.

[8.]

HR 26 november 1968, *NJ* 1970/123.

[9.]

Wet van 17 november 2011, *Stb.* 2011, 545 (in werking getreden op 1 april 2012).

[10.]

Vgl. bijvoorbeeld ook HR 23 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:302; HR 19 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2392, *NJ* 2017/389; HR 24 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:667, *NJ* 2018/311 en HR 9 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1882, *NJ* 2019/252.

[\[11.\]](#)

Vgl. bijvoorbeeld HR 12 januari 1988, *NJ* 1989/107 en HR 25 september 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB3128, *NJ* 2001/637.

[\[12.\]](#)

Vgl. HR 9 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:248 en HR 12 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1502, beide onder verwijzing naar het arrest uit 2020.

[\[13.\]](#)

Zo schreef ik in 1996 in *Onder voorwaarde*, p. 83.

[\[14.\]](#)

Onder voorwaarde, p. 82-83 en met P.C. Vegter in *Sanctierecht*, derde herziene druk. Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 350.

[\[15.\]](#)

Zie ook Th.W. van Veen, 'De bijzondere voorwaarden', *Proces* 1974, p. 189-196, m.n. p. 191-192.

[\[16.\]](#)

Zie voor soortgelijk ongemak ten aanzien van de term 'slecht levensgedrag' als grond voor weigering van een exploitatievergunning de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 9 september 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2174. Die term was echter in de APV opgenomen. De term 'goed levensgedrag' is in de jurisprudentie ontwikkeld. Zoals Enschedé al schreef: de wet dringt de rechter deze formulering niet op.

[\[17.\]](#)

F.W. Bleichrodt en P.C. Vegter, *Sanctierecht*, derde herziene druk, p. 14-15.

[\[18.\]](#)

Vgl. bijvoorbeeld HR 6 november 2007, *NJ* 2008/33 en HR 25 november 2008, *NJ* 2009/320.

[\[19.\]](#)

[Kamerstukken II 2009/10, 32 319, nr. 3](#), p. 6-7.

[\[20.\]](#)

Vgl. ook HR 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1215, *NJ* 2020/410, waarin de Hoge Raad uitging van het ten tijde van de bewezen verklaarde feiten toepasselijk wettelijk kader.

[\[21.\]](#)

Zie, mede in het licht van art. 7 EVRM, ook de vordering tot cassatie in het belang der wet van AG Vegter voorafgaand aan HR 15 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:850, *NJ* 2021/298, onder meer onder 27. Zie ook de conclusie van AG Hofstee voorafgaand aan HR 28 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:524 en mijn conclusie voorafgaand aan HR 6 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1567. Zie ook al G. Knigge, *Verandering van wetgeving*, Arnhem: Gouda Quint 1984, p. 396.

[\[22.\]](#)

Vgl. HR 28 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1403, *NJ* 2022/9.

[\[23.\]](#)

Vgl. in dit verband ook HR 4 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:584, *NJ* 2017/229. Zie voor meer algemene formuleringen de conclusie van AG Spronken van 25 januari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:57.